

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 25.

22 Iunie, 1897

ANALOGIE DE SITUAȚII

Cetitorii noștri cunosc cuprinsul Memoriului prezentat de Români din Tesalia și Epir Sultanului și reprezentanților Marilor Puteri la Constantinopol.

Români din Tesalia, o provincie dăruită de Marile Puteri în 1881 Greciei, se plîng în Memoriul lor, că Tesalia a fost încorporată Statului grecesc, că ei în tot timpul acesta au fost obiectul prigonirilor paneleniste, că limba lor le-a fost alungată din școli și din biserici, cu un cuvînt că naționalitatea lor suferă de opresiune grecească. Ei accentuează apoi, că pe timpul dominației turcești, țărișoarele lor — Epirul și Tesalia — erau mai mulțumite sub raportul politic și național, și cer în consecință, ca aceste țări să nu mai fie reîncorporate Statului grecesc.

Resboiul din urmă a dat probe eclatante despre lipsa de destoinicie politică a Grecilor. Memoriul Românilor din Tesalia e o probă mai mult, că bărbații de Stat ai Greciei sunt încă în faza copilăriei politice.

Pasul Românilor din Epir și Tesalia ne arată, că administrațiunea grecească nu a fost capabilă să corespundă misiunii ce i-a dat Europa, cînd aceasta i-a cedat aceste două provincii locuite de Români și Mahomedani.

Statul grecesc s'a mulțumit să stoarcă biruri de la aceste populațiuni și să nu le dea nimic în schimb. Ast-fel majoritatea populației de acolo nu simte nici un fel

de atracțiune, nu are nici un fel de simpatii pentru Statul grecesc, ci se declară gata a face cauză comună cu Turcia și cere să fie restabilită stăpînirea Semilunii în aceste provincii.

Nu cercetăm ce fel de politică trebuia să fi făcut bărbații de Stat de la Atena față cu aceste provincii. Era treaba lor să-și dea seamă de problemele ce aveau de îndeplinit. Noi constatăm, că Români și Mahomedanii din Epir și Tesalia sunt adînc nemulțumiți de cînd au ajuns a fi supuși greci.

Aceasta însemnează că Statul grecesc nu numai că nu a reușit să cucerească, prin o politică cuminte și prevăzătoare, simpatiile acestor populațiuni, ci și le-a înstrăinat cu desăvîrșire, mai mult chiar: și-a făcut dușmani de moarte din acești supuși așa că azi, în înverșunarea lor elementară, ei cer să fie detașați de Grecia și alăturați la imperiul turcesc.

Firește, că Români din Grecia ar fi luptat și ei în rîndurile Grecilor, dacă ei ar fi avut *interese reale*, ca Grecia să triumfeze, cu alte cuvinte: dacă politica grecească ar fi căutat să-i mulțumească, în acest timp de 16 ani, și să-i convingă prin *fapte*, nu prin fraze goale, că administrațiunea grecească e mai creștină, mai dreaptă și mai echitabilă față de ei, de cît cea turcească.

Dacă dar Memoriul Românilor din Tesalia va fi mîhnit pe Greci, aceștia să nu uite, că *ei* și numai ei sunt de vină că populațiunea română nu se simte atașată de Statul grecesc. Adîncă trebuie să fie nemulțumirea acestor Români, dacă ei se simt mai mult atrași spre Turcia păgînă și medievală decît spre Grecia creștină și «modernă!»

Negreșit, nu credem că Marile Puteri, cari și-au arogat dreptul de a hotărî condițiunile păcii dintre Greci și Turci, vor consimți ca Tesalia și Epirul să fie reîncorporate Turciei. Dar atitudinea Românilor din Tesalia ne reamintește imputările ce se făceau Românilor din Transilvania, cînd ei luptau în contra Maghiarilor «liberatori» și pentru Austria absolutistă de la 1848.

Erau lipsite de temei aceste imputări, pentru că Români ardeleni de fapt, și cu drept cuvînt, aveau simpatii pentru Austria, care proclamase principiul egalității drepturilor naționale, și nu puteau lupta alături de Unguri cari, în fond, nu căutau decît să-și asigure o dominațiune absolutistă asupra imensei majorități a populațiunii.

Și dacă d..p. astăzi s'ar iscă un război între Austria și Ungaria, cine ar putea face recriminări Românilor din Transilvania decumva ei și de astăzi s'ar da de partea împăratului și a Austriei?

Cine s'ar putea mira măcar de o asemenea atitudine?

Nu văd Români zi de zi enorma deosebire ce există între raporturile din Austria și cele din Ungaria?

Nu văd ei, că naționalitățile din Austria se bucură de drepturi, a căror simplă accentuare îi atrage în Ungaria procese și condamnări de ani de zile de pușcărie?

Nu înțeleg ei că Austria merge azi cu pași gigantici spre federalism, iar Ungaria spre despotismul de rassá?

Și au avut Români în trecut, și ar avea ei astăzi nevoie de a fi instigați de «Ca-

marilla» de la Viena spre a refuza a face cauză comună cu Maghiarii?

Și dacă în viitor s'ar întîmpla ca Români din Transilvania, cu toată desamăgirea de la 1848 și 1867, să lupte din nou alături de regimentele împărătești în po-triva unei eventuale revoluțiuni maghiare, răspunderea are să cădă întregă asupra celor ce au avut, treizeci de ani de-a rândul toate puterile Ungariei în mîinile lor, și nu au fost capabili să dea Românilor o situațiune politică, *care să merită, ca pentru ea Români să fie gata a-și da singele și viața.*

Acum, cu ocaziunea jubileului Reginei Victoria a Engliterii, Irlandezii au aranjat cîte-va demonstrațiuni anti-englezești.

Pe primăria din Dublin a fost arborat un drapel negru. Mii de Irlandezi au pornit apoi pe strade purtînd și ei drapele negre și strigînd: «*Dumnezeu să protejeze pe Irlandezi.*»

Alte mii de Irlandezi înaintau pe alte strade purtînd un *sicriu* cu inscripția: «*Imperiul Britanic*»!.....

Cine poate face o crimă acestui popor conștient de drepturile sale, și care luptă pentru ele cu extrem devotament, că se dedă la asemenea acte anti-englezești?

Trebuie să fie cine-va lipsit de ori-ce orientare în relațiunile dintre Englezi și Irlandezi, ca să nu înțeleagă mobilul profund etic și *adevărat patriotic* al acestor manifestări.

Români din Tesalia, Români din Transilvania, Irlandezii sunt popoare adulte, ajunse la conștiența personalității lor naționale. Ele au luptat pentru drepturile lor la o viață națională, fără ca prepotentele puteri ce-i țîn încătușați să fie cedat, fără ca Statele respective să-și fi înțeles propriile lor interese de conservare și să fie căutat a crea acestor naționalități situațiuni multumitoare pentru ele.

N'au deci aceste State nici un drept a se plînge, dacă aceste populațiuni nu-și identifică soarta lor cu ele.

D. D.

ROMÂNII ȘI AUTONOMIA CATOLICĂ MAGHIARĂ

E incontestabil, că deșteptarea noastră națională și în urma ei renașterea culturii românești se datorește în parte și influențelor ce au rezultat din unirea Românilor din Transilvania cu biserica Romei. Accentuăm din adins cuvântul *în parte*, pentru că sunt mulți Români expansivi cari își închipuiesc, că dacă am ajuns a fi ceea ce suntem, aceasta ar fi un merit *exclusiv* al inriuirilor catolicismului roman asupra noastră.

Ba, mai trebuie să facem o rezervă: influența culturală a bisericii catolice s'a resimțit aproape numai în Transilvania, și ea nu s'a reflectat asupra noastră, a celor din Regat, decît prea puțin și indirect.

Cu toate acestea nu voim să desconsiderăm faptul istoricește controlabil, că în special dezvoltarea conștiinței noastre de romanitate a început a se manifesta cu deosebire în urma activității literare a Românilor uniți: *Petru Maior, Klein Micul, Șincai de Eadem ș. a.*

Acești scriitori români, trimiși de tineri la Roma ca să fie pregătiți pentru misiunea de preoți greco-catolici, au avut ocazie a se lumina în bibliotecile Vaticanului și a se inspira de gloria din trecut a Romei și a Romanilor. Tot acolo s'a trezit în sufletele lor tinere românești dorința de a dovedi *latinitatea* limbei noastre și de a clădi istoria noastră națională pe baza actelor și documentele descoperite de ei.

Toți acești tineri au format apoi o pleiadă de propovăduitori ai ideii *naționale* române și ai drepturilor poporului românesc din Transilvania la o existență politică liberă și neatîrnată.

Unirea Românilor din Transilvania cu Biserica Romei a avut o rodnică înriuire asupra dezvoltării sentimentelor noastre de mîndrie de glorioasa origină a limbei și a

poporului român. E deci natural, că frații noștri de peste munți cari sunt uniți cu biserica Romei aprețiază importanța legăturilor lor confesionale *mai ales din punct de vedere național*. — Roma și cultura clasică latină a întărit în ei alipirea către limba românească și le-a dat putință a lupta pentru drepturile ei.

Precumpănirea acestui adînc *motiv național* în relațiunile confesionale ale Românilor uniți iese și astăzi plastic în relief.

Dintre cele trei milioane de Români din Ungaria și Transilvania, aproape un milion și jumătate aparține bisericii catolice de ritul grecesc.

Dela 1853 încoaci Români uniți formează o «*provincie arhiepiscopască și metropolitană*» independentă de orice altă jurisdicțiune eclesiastică în Ungaria. Metropolitul și Arhiepiscopul lor este egal în rang cu Arhiepiscopul latin de la Gran (Strigoni) și întreține relațiuni directe cu Scaunul Apostolic al Romei.

Prin urmare, biserica română unită constituie o individualitate eclesiastică deosebită de Biserica catolică propriu zisă din Ungaria. Autoritățile ei centrale și instanțele ei ultime — pe teritoriul *Ungariei și Transilvaniei* — sunt la Blaj, iar Metropolia și Arhiepiscopia unită de la Blaj nu e *supusă* decît *directamente* Sf. Scaun Apostolic.

Aceste relațiuni de drept public ale bisericii greco-catolice românești sunt la baza actului de unire și au fost precizate și consfințite în Bulla de la 1853 a Ponteficelui Roman Piu al IX.

Însă această independență nu le convine guvernelor de maghiarizare, dar nu le place nici *catolicilor* maghiari.

Guvernele *maghiare* au un interes politic național ca biserica *română* unită să fie contopită cu cea catolică *maghiară*, iar ca-

tolicismul unguresc are un interes mai ales *confesional* ca biserica catolică română *de rit grecesc* să fie apropiată mai mult și chiar *fuzionată* în *catolicismul de rit latin*.

Aceste două tendințe sunt divergente, precum se vede, numai din punctul de vedere al *motivelor* din care ele pornesc, dar sunt cu desăvârșire convergente în ceea ce privește scopul lor final: *asimilarea desăvârșită a bisericii române unite, bisericii și jurisdicțiunii catolice maghiare*.

Din convergența aceasta spre acelaș scop a rezultat ideea concretă de a se da *catolicismului maghiar* o organizațiune autonomă în al cărei cadru și sferă de activitate să fie *virută și organizațiunea bisericii catolice române de rit grecesc*.

Ideia e veche. Deja în 1871 a fost convocat un «*Congres catolic*» în scopul de a elabora și adopta bazele de organizare a acestei autonomii.

La acest *Congres* au fost convocați și reprezentanți ai clerului și poporului român unit.

Însă la inițiativa Baronului Vasile Pop, un fruntaș român de această confesiune, clerul și poporul românesc a hotărît a lua parte la acel *Congres* dar spre a protesta acolo în contra acestor tendințe cari vizau aservirea bisericii române unite cu toate instituțiile ei culturale celei catolice maghiare. Protestul l'a motivat în *Congres* preotul român unit de la Oradea-Mare, *Iustin Popșiu*, un om învățat și un orator distins.

Din nenorocire, s'a găsit un *Episcop* român, un *Maghiaron*, cu numele *Ioan Olteanu*, care și-a dat consentimentul la această fuzionare și a rupt ast-fel rindurile *Românilor*.

Cu toate acestea, *Congresul* de la 1871 n'a reușit la nimic și chestia autonomiei catolice a rămas neresolvată pînă în ziua de astăzi.

Acum de curînd *Impăratul Francisc Iosif*, la propunerea guvernului maghiar, a convocat un nou *Congres* la *Budapesta* în acest scop.

Alegerile pentru *Congres* au fost fixate pentru 11 *Iunie*, și de oare-ce și de astădată convocarea era adresată și *Românilor*, urma ca și ei să aleagă în acea zi reprezentanți pentru *Congres*, ceea ce însă ei nu au făcut!

Cler și popor au înțeles scopul acestui *Congres* și au ținut ca din timp să-și precizeze pozițiunea.

Prelații români de această religione, *I. P. S. S. Metropolitul Dr Victor Mihali de Apșa*, *P. S. L. Episcopii Dr. Demetriu Radu, Mihail Pavel și Ioan Sabo* s'au întrunit, împreună cu alți dignitari bisericești la o conferință la *Blaj*, în ziua de 11 *Iunie*, și au hotărît în unanimitate a nu lua parte la *Congresul catolic*, ci a adresa un *Memoriu Impăratului și Scaunului Apostolic* arătînd situațiunea de drept public a bisericii române unite și cerînd scutul *Lor*.

După ce Prelații români au luat această hotărîre, care a stîrnit o mare bucurie în toate paturile poporului românesc, conferința clerului și poporului, convocată la *Cluj* pe ziua de 17 *Iunie*, avea o cale deschisă.

Hotărîrile acestei conferințe sunt aproape identice cu ale celei din *Blaj*.

Această unanimitate a *Românilor* în atitudinea lor față cu veleitățile ungurești și catolicești de a pune stăpînire pe biserica și organizațiunea școlară română unită, este un evident semn de *maturitate politică*, pentru care nu avem decît să felicităm pe frații noștri de peste munți dorînd desăvârșit succes nobilelor lor conferințe.

ROMÂNISMUL ÎN DOBROGEA

II

Ziceam în numărul trecut, că Dobrogea trebuie asimilată politiceste și etnicește: Statului și poporului român. Ori isbutim ca în timp relativ scurt să întărim naționalitatea română în această provincie dunăreană așa, ca timbrul etnic românesc al Dobrogei să constituie o garanție reală că ea este și va fi atașată cu toate fibrele ei de neamul românesc, ori provincia noastră din nou redobândită are să devie într'adevăr o țintă pentru ambițiunile vr'unuia din Statele vecine.

Romanii antici au devenit stăpînii lumii nu numai din cauză că erau un popor de militari și de eroi, ci mai ales pentru că erau *buni administratori*. Pentru ei era un lucru de la sine înțeles, ca îndată după incorporarea unei provincii să ia toate măsurile spre a-și asigura acest nou teritor. Lucrul cel d'întîi pe care-l făceau, era că trimeteau *colonii romane* destul de numeroase spre a imprima provinciei încorporate caracterul latin, și în acelaș timp ei trimeteau acolo pe bărbații lor cei mai luminați și mai destoinici, ca să dea provinciei o administrațiune model, să ridice monumente splendide de artă și prin pompa cultului latin să asigure superioritatea lor culturală și stăpînirea lor politică asupra provinciei dobîndite.

Cultura lor strălucitoare, reprezentată prin oameni și instituții model, devenea ast-fel în noua provincie un puternic focal de lumină și de atracțiune, și în curînd, fără violență, populațiunea străină se simțea atrasă către limba și cultura acestui popor viteaz și prevăzător.

Același lucru ar trebui să-l facem și noi în Dobrogea.

Opera de colonizare românească ar trebui organizată din nou, mai sistematic ca pînă acum, și mai ales ast-fel, ca pe întreaga întindere a Dobrogei să fie înființate nu comune românești isolate, ci grupuri grupuri de noi comune, mari, regulate, cu case solide, igienice și estetice.

Cît pentru populațiunea românească ce ar avea să fie stabilită în aceste sate, ea ar putea fi recrutată din alte părți ale țării, dar mai ales din acele ținuturi românești din Ungaria, unde poporul românesc și așa se maghiarizează. Asemenea ținuturi în Ungaria sunt în jurul orașelor *Macău, Batonia, Vălcani* etc. În loc de a sta cu mîinile în sîn și a privi nepăsători cum poporul românesc din acele părți ale Ungariei se pierde an de an în valurile Maghiarismului, care acolo e nu numai politiceste dar și etnicește mai forte de cît elementul românesc, am face mai bine a ne îngriji, ca acele cite-va zeci de mii de Români, pe jumătate deja maghiarizate, să fie colonizate în Dobrogea.

Dobrogea, ca ori și care provincie și ca toate țările în genere, nu se va putea îndruma pe calea unui progres real cît timp densitatea populațiunii sale nu va fi în raport cu întinderea sa teritorială. Cu cît într'o țară populațiunea e mai deasă, cu atît lupta pentru existență devine mai intensivă și cu atît au să fie mai bine aprețiate și utilizate toate izvoarele firește de bogăție. Pe măsură ce densitatea populațiunii crește, pămîntul are să fie muncit mai sistematic, apele, pădurile, minele, etc., au să fie mai rațional exploatate în interesul populațiunii, și în interesul Statului.

Dacă numărul total al populațiunii actuale din Dobrogea e de 200.000 de suflete, de deosebită origină, să căutăm a

ne folosi de toate mijloacele posibile spre a mai concentra acolo cel puțin 50.000 de Români din Statele ce ne înconjoară.

Așa înțelegem noi romanizarea Dobrogei din punct de vedere etnic.

Dar ea trebuie romanizată și din punct de vedere politic.

O provincie nouă nu se poate administra de la centrul Statului. Statul trebuie să aibă un plan în politica sa de asimilație, un plan studiat și unitar, dar realizarea acestui plan nu se poate face numind de la centru pe toți funcționarii provinciei, schimbându-i în fie-care an, și luând dispoziții fără o serioasă cumpănire a împrejurărilor.

Nici Romanii în vechime, nici Germanii în timpurile noastre nu au întrebuițat acest sistem, pentru că rezultatele sale sunt funeste.

Numai cei ce stau timp îndelungat în mijlocul provinciei, o studiază și îi cunosc ast-fel din fir în păr toate raporturile, au puțința de a înțelege nevoile ce se ivesc și măsurile ce trebuiesc luate în fie-care moment spre a duce la îndeplinire planul general pe care-l urmărește Statul.

Evident, că o asemenea operă mare și complicată nu se poate săvârși de cît dacă în executare este o suficientă *unitate*. De aceea, în Dobrogea ar trebui numit *un guvernator* cu puteri mai mari de cît a prefectilor, pentru că numai așa s'ar garanta și unitatea și mai ales stabilitatea în o politică națională odată bine hotărîtă.

Că această politică ar trebui să tinză a romaniza populațiunea eterogenă de astăzi din Dobrogea, aceasta e un lucru de sine înțeles, iar cît pentru obiecțiunea, că în acest cas noi am face în Dobrogea o politică analoagă cu cea pe care o fac Maghiarii în Transilvania, trebuie să zicem și noi cu Latinul: *si duo faciunt idem, non est idem*.

Alta-i situația în Țara Ungurească, și alta-i în România.

Ungaria a fost, de la venirea Maghiarilor și pînă astăzi o țară *poliglota și poli-națională*. Maghiarii n'au constituit și nu constituie acolo decît *minoritatea absolută* a întregii populațiuni. Majoritatea e alcătuită din naționalități mari, compacte, puternice și așezate pe teritorii etnice bine limitate. Fie-care naționalitate își are acolo istoria sa, cultura și aspirațiunile sale bine întemeiate. Politica de maghiarizare, cu alte cuvinte tendința minorității azi domnitoare de a imprima limba și caracterul ei majorității precumpănitoare a populațiunii este o patentă utopie și nedreptate, pentru că Maghiarii, tocmai fiind în minoritate, nu au dreptul a explōata puterea Statului, susținut *mai ales* de naționalități, spre a le maghiariza pe acestea.

Popoarele din Ungaria sunt naționalități *conștiente* în toată puterea cuvîntului; ele au protestat de mii de ori în contra maghiarizării și luptă de secole ca să se constituie în individualități politice.

E aceeași situație în România?

Iar dacă nu este analogie, atunci cine ne-ar putea, pe bună dreptate, face o imputare că tindem a face din Dobrogea o provincie românească?

Pentru că e evident, că cele cîte-va mii de Bulgari, Tătari, Nemți etc. de acolo nu sunt ceea ce se numește *naționalități*, ci simple *enclave*, adică mici insule etero-etnice cari nu pot fi recunoscute individualități politice.

Asemenea enclave există în fie care Stat din Europa. În Italia meridională trăesc vr'o 200.000 de Albanezi și Greci, în Franța există Bretoni și Italieni (Nizza, Savoia etc). Cine ar putea contesta acestor State caracterul național? Și cine le-a făcut vr'odată imputarea că tinzînd să naționalizeze aceste mici insule eterogene ar face ceea ce fac Maghiarii față de naționalitățile din Ungaria?

Tot așa de absurd ar fi a căuta să stabilești o analogie între raporturile noastre

din Dobrogea și între politica de maghiarizare. Iși are și principiul de naționalitate rostul său și numai oameni cari ideie n'au despre el, pot pretinde a storce din el cele mai extreme consecințe, cerind drepturi naționale pentru toate *enclavele etnice* din fie care Stat.

Și dovadă că așa este, e faptul următor :

În Ungaria a fost tot-d'auna vorba de drepturi naționale pentru Români, Slovaci, Croați, Sirbi, Sași și — rar pentru Ruteni. De ce? Pentru că *faptele reale*: îndinderea teritoriului, numărul populațiunii, compactitatea etnică etc, numai în aceste popoare au deșteptat o firească conștiință națională.

Dar în Ungaria mai există vr'o 40.000 de *Bulgari* (pe la Vinga), câte-va zeci de mii de *Armeni*, *Venzi*, și alte nații.

Nimeni nu le-a băgat în seamă până astăzi și nu a făcut Maghiarilor imputare că tind a le asimilia.

De ce? Pentru că nimeni nu a cerut și nu cere, ca în Ungaria să se facă administrație și instrucție în cele 13, zi trei sprezece limbi câte se vorbesc acolo.

Prin urmare nu poate fi vorba de considerații pentru principiul naționalităților, dacă tindem a da Dobrogei un caracter cât se poate de românesc.

Lir.

SOCIETATEA PENTRU ÎNFIINȚAREA UNUI TEATRU NAȚIONAL ÎN TRANSILVANIA

Cetitorii noștri știu deja, că în Transilvania există o societate care de ani de zile se ocupă cu adunarea unui fond pentru crearea unui teatru național român.

Grație stăruințelor neobosite ale întemeietorului ei, d. *Iosif Vulcan*, directorul revistei «*Familia*» și Membru al Academiei Române, Societatea își ține adunările sale generale pe fie-care an în alt oraș locuit de Români și incasează cu aceste ocazii (prin concerte, baluri, cotisații etc.) sume respectabile, așa că azi societatea dispune deja de un fond de 220.000 Lei.

Ultima adunare s'a ținut la *Orăștia*.

Cu această ocazie, d. Vulcan, președintele societății a rostit un admirabil discurs, pe care-l reproducem și noi pentru ca cetitorii să-și facă o idee de însuflețirea de care sunt cuprinși frații noștri, cînd e vorba de o instituție menită pentru cultura națională.

Iată discursul d-lui Vulcan :

Domnilor și Doamnelor!

Vă salut cu bucurie în jurul steagului societății noastre!

Ideia care strălucește scrisă pe steagul nostru, ideia pentru care luptăm stăruitor și care ne-a întrunit aici, are o înaltă însemnătate culturală națională.

Ea răspunde la o trebuință de obște simțită, ea tinde a ridica o pîrghie cerută de ființa noastră de element de cultură și dă un puternic ajutor stăruințelor de a ne afirma idiomul nostru.

Scopul nostru este să înființăm un nou amvon pentru răspîndirea moralității, o nouă catedră pentru propagarea bunului gust, un nou organ pentru întărirea culturii naționale.

Voim o tribună pentru poleirea graiului nostru, o tribună care să ne încînte cu frumusețile limbei naționale.

Voim un cămin pentru muzica noastră și pentru toată comoara artistică ce am moștenit de la părinții și strămoșii noștri.

Voim un templu al artelor, care alătura cu biserica și școala să facă creșterea poporului, de multe ori suplinind și întregind ceea ce aceste două n'au putut să îndeplinească; un templu din ale cărui învățături să poată trage foloase toți,

tineri și bătrâni, săraci și bogați, învățați și cei ce nu știu carte, pentru care școala e tîrzie, ear biserica nu ajunge.

Voim să înălțăm un templu al Taliei Române, care să ne reprezinte marile figuri ale istoriei naționale, eroii și martirii noștri cari și-au vărsat sîngele pentru neamul lor, femeile de model cari și-au jertfit podoaba cea mai scumpă pentru a- ceeaș sfîntă idee. Să ne învie pe marele împărat, care în capul oștirii învingătoare a înjugat Dunărea și trăgînd de acolo o brazdă ale cărei urme se cunosc și azi, a întemeiat aici o nouă provincie romană, așezîndu ne în ea pe noi drept santinelă a gînteii latine. Să ne înfățișeze fazele de frunte prin cari a trecut neamul românesc de atunci și pînă astăzi, tot atîtea drame, tot atîtea tragedii în cari ideea fundamentală, — îndemnul care a pus pe toți în arena luptei și pentru care au murit, a fost vecinic dragostea țării și dorul nestins de a se susține ca neam românesc.

Să ne arate ca într'o oglindă toate însușirile noastre bune și rele, așa cum suntem astăzi, un popor în stare de fermentațiune, în care binele și răul, frumosul și urîtul, adevărul și minciuna realitatea și fanfaronada se dau în capete, formînd un strașnic proces de cristalisațiune, care ne strînge multe visuri frumoase, dar ne și înalță credințe nouă, bine întemeiate.

Voim un templu, în care toți să ne adunăm cu evlavie și să ne închinăm smerit dumnezeieștilor învătățuri ale geniului nostru național; un templu care să ne întărească sentimentele noastre de încredere în puterea de viață a elementului românesc.

Atît istoria și viața socială, cît și traiul poporului nostru dau scriitorilor noștri o comoară de subiecte.

Istoria noastră nu este numai ceea-ce ne-au păstrat paginile ei, scrise de mai multe ori de niște străini rău voitori sau cel puțin fără tragere de inimă pentru noi. Istoria neamului nostru ne o tilcuesc tradițiunile și legendele ce trec din gură în gură și trăesc din generațiune în generațiune. Munții și văile, codri și poenile, peșterile și cîmpiile povestesc și cîntă trecutul nostru; nu lipsește decît poetul care să culegă tot ce aude și să-și încoarde lira spre a ne cînta ditirambe despre trecutul nostru.

Viața noastră socială, deși abia născută și neformată încă, ori poate tocmai pentru asta, oferă o bogată recoltă pentru autorii noștri dramatici. Luptele pentru pînea de toate zilele, rîvna de

a întrece pe alții, lăcomia de avere, fudulia de a se cocoța în poziții strălucite, pizma și ura ce ne înstrăinează și pun bețe în mersul întreprinderilor, luxul ce distruge multe fericiri și— ceea ce de giaba am ascunde — frecările noastre confesionale: chiamă par'că anume pe scriitori spre a face din atîtea comedii — niște comedii.

Dar bogăția cea mai nesfîrșită, originalitatea cea mai prețioasă, temelială cea mai trainică a vieții noastre intelectuale este în popor.

Felul lui de a trăi, de a vorbi, de a cînta, de a se întrista și de a se veseli este un material plin de farmec pentru scenă. Datinele lui strămoșești, începînd de la naștere, de la nunți pînă la înmormintare; descintecel, vrăjile și credințele lui, cari îl petrec în toate clipele vieții, care singure în lume îi alină durerile și-i măresc bucuriile, acea comoară nesecată de bogății etnografice, pe care noi încă nu o cunoaștem deplin cuprinde niște tablouri feerice, cari încîntă ochii și induioșează inima.

Poesia lui este ca izvorul, din care, cu cît scoți mai mult, cu atîta isbucnește mai limpede. Bogată, originală, fermecătoare, gingașă, tînră și plină de frumuseți, ea și-a făcut intrarea triumfală în literaturile tuturor popoarelor culte. Și dacă cu producerile noastre artistice ne aflăm încă la greutățile începutului, poesia noastră populară de mult ne-a creat un titlu de fală în lumea literară. Baladele ne resfiră negura ce acopere lumea vitejilor; legendele ridică vîlul care ne ascunde frumusețile uimitoare, vedem pe Ileana Cosinzeana cu părul din raze de soare și cu fața atît de strălucită, încît în soare te poți uita, dar în fața ei ba; doinele ne deschid taina inimii, ele sunt limba dragostei poporului nostru; horele și strigăturile ne aprind sufletul, — ear poveștile ne conduc în o lume nouă, într'un adevărat raiu, minunat, feeric, cu castele strălucite, zîne încîntătoare, pentru care luptă niște feți frumoși cu balaurii... Totul ne pare un vis frumos, din care ne trezește cîte o snoavă șagalică...

Și musica lui! Dulce, moale și misterioasă, ca susurul păraielor și ca freamătul pădurilor, drăgăstoasă și duioasă ca tînguirea vîntului de toamnă, plină de foc, ca norul cu fulgere ce aprind, pururea bogată de simțire, — ea răsună din munți la văi și din codri la cîmpii. Cu ea își adoarme tînră mamă băiatul nou născut, cu ea-și plînge din fluer ciobanul dorul său, cu ea cîntă în frunză păunașul codrilor, ea întărește pe flăcăi și fete la lucru, ea se aude noaptea din șezători

cu ea se despart feciorii de satul și de drăguța lor, cînd se duc la oaste, ea înveselește nunțile și toate petrecerile, ea înalță însuflețirea, ridică inimile și — poate singură ea — deschide punțile. Și totuș această cheie a inimei românești; această soră iubitoare a poporului nostru, care îl însoțește din veacuri, alinîndu-i suspinele în timpuri de restriște și aurindu-i zilele de bucurie, această frumusețe fermecătoare n'are nici un adăpost, rătăcește pe drumuri, se stinge ori se pierde printre străini, caria poi își înzestrează cu ea așa numitele lor cîntece neaoșe străvechi și compoziții originale nouă. A sosit vremea să punem odată sfîrșit acestei cuceriri de contrabandă; să adunăm la un loc tot ce face parte din cugetarea poporului nostru, tot ce e al nostru ca să nu ni le mai poată plagia nimeni.

Vorbînd de acestea, trebuie să mă opresc și la *costumul nostru popular*. Și aici caută să aducem prinosul închinăciunii noastre adînci țăranilor române. Degetele lor de zîină au deschis industriei casnice românești saloanele; covoarele, ștergarele, lucrute de ele fac astăzi podoaba palaturilor și fabricanții au venit să imiteze lucrările Româncelor noastre. Văzînd acestea, lumea se întreabă cu mirare: Cine le-a învățat? De sigur au studiat în școli! Nu! Cele mai multe nu știu carte. Le-a învățat mama lor! Și pe mama lor? Iarăș mama. Din moși strămoși tot așa. Este o moștenire de veacuri.

E sîngele latin.

Ori din ce parte am studia neamul românesc pretutindenea dăm de eticheta de nobleță a obirșiei sale vechi.. In toate ale lui, în poezie, musică și port găsim germenii clasicității. Un cuvînt acesta, care trebuie să ne deschidă porțile civilizațiunii, care ne îndreptățește să ne reclamăm

un loc printre popoarele cari înaintează, căci de și săraci, deși înapoiți încă, putem zice cu mîndrie:

— *Est deus in nobis!*

Ar fi un păcat național, de care ne-am face răspunzători înaintea urmașilor noștri și ne-am atrage disprețul lumii: de cum-va am rămînea și mai departe nepăsător față de elementele noastre culturale.

Suntem datori să le adunăm la un loc, căci ele ne sunt partea cea mai bună a sufletului, sunt dreptul nostru de intrare în concertul neamurilor culte.

Trebue să le clădim un scut, să le punem sub acoperiș, să le facem un palat, — unde nu numai să fie la adăpost, dar să și înflorească, să ne putem bucura toți de progresul lor și să le putem arăta lumii.

Un ast-fel de palat vrea să întemeieze societatea noastră.

Este grea sarcina ce ne-am impus. Ea cere mijloace multe și noi nu putem avea alte ajutoare decît ce ne dă sărăcia noastră.

Dar asta nu ne descurajează. *Cînd e vorba de sprijinirea culturii naționale, cînd e vorba să facem un asil limbii și musicii noastre, cînd avem să ridicăm un templu pentru afirmarea idiomului nostru, atunci sărac și bogat, țăran și domn, tînăr și bătrîn, femeie și bărbat, — toți își vor face datoria, dîndu-și cu însuflețire obolul și Talia română se va ridica chemînd sub steagul său pe toți Români...*

Și dacă ei n'ar putea merge toți vom îngriji ca teatrul nostru să meargă la ei pretutindenea.

Nu mă îndoesc un moment, că și d-voastră ne veți da sprijinul la această muncă națională-culturală, — și deschid adunarea generală.

O SCHIȚĂ ISTORICĂ ASUPRA STĂREI BUCOVINEI

ÎN TRECUT ȘI PRESENT

(Urmare)

B) Raportul numeric al slujbașilor români față cu cei străini în Bucovina:

	Suma totală a persoanelor	Români	Străini: DINTRE CARI					Cei sau alți străini
			Germani	Ruteni	Poloni	Jidani		
La guvernul țării în capitala Cernăuți	42	6	36					
» » » prin districte (Prefecturi)	64	11	53					
» » » întregi	106	17	89					
La biroul de zidiri atașat la guvernul țării	13	—	13					
» » de contabilitate atașat la guvenul țării.	19	—	19					
In consiliul sanitar al țării » » » »	11	1	10					
Inginer civil atașat la guvernul țării	7	—	7					
Maestri pentru întreținerea șoselelor	10	—	10					
In dieta țării	31	15	16	4	5	5	2	—
In comitetul permanent al dietei țării	5	3	2	1	1	—	—	—
Clericii din toată Bucovina (afară de monăst. Putna, Dragom., Suceavița)	365	278	87	—	87	—	—	—
Profesorii facultății teologice dela univer. din Cernăuți	7	7	—	—	—	—	—	—
» » » juridice » » » »	11	—	11	6	1	—	3	1
» » » filosofice (litere filosofie și științe) din Cernăuți	20	1	19	7	3	—	5	4
Personalul didactic al Universității din Cernăuți	38	8	30	13	4	—	8	5
Profesorii gim. superior din Cernăuți	32	8	24	9	5	5	3	2
» » » Suceava (susținut din fondul religionar)	20	14	6	2	—	1	3	—
Profesorii gim. super. din Rădăuți	22	3	19	8	2	2	3	4
» » școlii reale super. din Cernăuți (susținut din fondul rel.)	25	11	14	3	6	2	3	—
Prof. școlii de meserii din Cernăuți	12	—	12	7	—	1	2	2
» » » agronomice din Cernăuți.	10	3	7	3	1	2	1	—
» » pedagogiului din Cern (fără școlile de exerciț. etc.)	17	4	13	2	3	3	2	3
Personalul didactic al tuturor școlilor secundare din Bucovina	138	43	95	34	17	16	17	11
Personalul didactic (b. și fem.) al școlilor primare din cele 5 orașe ale Bucovinei.	219	54	165	42	33	34	50	2
Personalul didactic (b. și fem.) al școlilor sătești din întreaga Bucovina	519	207	312	43	211	27	29	2
Personalul didactic al tuturor școlilor primare din întreaga Bucovină	738	261	477	85	244	61	79	4
Curatoriul școlii agronomice din Cernăuți	4	2	2	1	—	—	—	1
Consiliul școlar al comunei Cernăuți	(*) 13	1	12	5	2	2	3	—
Inspec. școl. secund. și primare din întreaga Bucovină.	13	6	7	1	3	2	—	1
Consiliul comunal al Cernăuților	50	8	42	17	4	3	19	—
Funcționarii Primăriei orașului Cernăuți	47	4	43	9	6	8	18	2
Consiliul comunal al orașului Suceava	30	9	21	8	—	1	11	1
Funcționarii Primăriei orașului Suceava	7	—	7	3	—	1	3	—
Funcționarii oficiilor judiciare din Bucovina	191	49	142	40	30	34	22	15
» » direcțiunii de finanțe în Cernăuți	78	6	72	28	5	7	13	19
Funcțion. Inspecț. finan. a vămile și salinilor țării.	67	2	65	17	5	9	1	33
» » de perceptorie în Bucovina	77	11	66	14	10	15	7	20
» » supuși ministrului de Finanțe.	222	19	203	59	20	31	21	72

(*) Mai este un inspector și pentru școlile ungurești din Bucovina în persoana preotului româno-catolic ungur din Andreasfalva Kubaszek Ioan.

	Suma totală a persoanelor	Români	Străini : DINTRE CARI					Cei și alți străini
			Germani	Ruteni	Poloni	Jidani		
Funcționarii biroului de verificarea greutăților și măsurilor	15	1	14	—	—	—	—	—
Funcționarii Direcțiunii a Fondului religios ortodox.	77	7	70	24	7	14	3	22
» Hergheleii împărătești din Rădăuți	29	—	29	—	—	—	—	—
» oficiilor telegrafice și poștale din Bucovina	245	25	220	—	—	—	—	—
» căilor ferate din Bucovina	172	12	160	—	—	—	—	—
Medicii din Cernăuți	40	3	37	5	3	8	21	—
» districtelor (9) Bucovinei	58	—	58	6	1	5	46	—
» din toată Bucovina	98	3	95	11	4	13	67	—
Notarii Bucovinei	19	5	14	—	—	—	—	—
Advocații din Cernăuți	40	2	38	1	1	3	33	—
» » districte	44	4	40	1	—	1	38	—
» » întreaga Bucovina	84	6	78	2	1	4	71	—
Slujbașii din toată Bucovina	2.797	783	2.014	—	—	—	—	—
Societăți de asigurare în Cernăuți	21	—	21	—	—	—	21	—
» naționale în Cernăuți	17	4	13	2	5	4	—	2
» politice din Cernăuți	6	1	5	1	3	1	—	—
Bănci și institute de credit în Cernăuți	9	1	8	—	—	—	8	—
» » » » » districtul Bucovinei	27	3	24	—	—	—	24	—
» » » » » din toată Bucovina	36	4	32	—	—	—	32	—

Din tabela prezentă se vede în mod foarte lămurit, cum stau Români bucovineni în privința contingentului lor de slujbași pe la diferitele oficii în toate ramurile administrative, judiciare, financiare bisericesti, școlare, etc., fiind din numărul total de 2797 numai 783 Români, iar străini aproape de 3 ori atita.

Dacă mai considerăm că din numărul de 783 Români 539 sunt clerici și învățători români de clasele primare satești și orașenești, cari își cam țin cumpăna cu numărul de 564 clerici și învățători străini de clasele primare de prin sate și orașe, apoi ne rămân pentru învățământul secundar și superior și pentru toate celelalte ramuri administrative, judiciare, financiare etc. etc.

numai 244 Români, pe cînd în aceleași ramuri numărul străinilor e aproape de 7 ori mai mare decît numărul Românilor, adică de 1694 străini față cu 244 Români.— Trebuie să mai notăm aci, că advocații, medicii, iar mai ales băncile și institutele de credit din Bucovina întreagă constînd aproape exclusiv numai din Jidani, aceștia împreună cu cei lați Jidani răspîndiți prin toate unghiurile Bucovinei sunt ca o pestă nimicitoare asupra ei și cu deosebire asupra Românilor, vechii și originarii proprietari ai pămînturilor și avuțiilor țării, pe cari prin înșelăciunile cele mai rafinate, mârșave și neomenoase 'i-au adus la sapă de lemn și 'i-au împins la marginea prăpastiei materiale.

C) Mișcarea populației în Bucovina după împărțirea (1) politică și cea judecătorească din care se vede progresul înspăimântător al Rutenismului și districtele periclitare.

IMPĂRȚIREA POLITICĂ	IMPĂRȚIREA JUDECĂTOREASCĂ	Numărul			Numărul comunelor urbane și rurale unde					După limba de conversațiune se găsesc prin districte				Numărul locuitorilor	După procente se găsesc prin districte			
		Orașelor	Tirgurilor	Satelor	Nu's Ruteni	Mu's Român	Români și Ruteni și cam în cumpăna	A început a se lăsa Slavismul	Români se sting deja cu totul	Români	Ruteni	Nemți și Jidovi	Alți străini		Români	Ruteni	Nemți și Jidovi	Alți străini
Orașul Cernăuți cu suburbiile avind un Statut propriu	Tribunalul țării	1	—	—	—	—	1	—	—	7.624	10.384	27.192	8.971	54.171	14,0	19,1	50,0	16,9
I. Căpitanatul districtului Cernăuți	Distr. jud. Cernăuți. .	—	—	18	—	5	5	2	6	11.433	24.067	3.775	449	39.324	28,8	61,2	8,5	1,5
	» » Sadagura . .	—	2	22	—	4	1	4	15	8.485	31.095	9.609	2.724	51.913	16,2	59,9	18,6	5,3
		—	2	40	—	9	6	6	21	19.918	55.162	12.984	3.173	91.237	2,25	60,55	13,55	3,4
II. Căpitanatul districtului Cîmpu-lung	Distr. jud. Vatra-Dornei	—	1	5	—	—	—	1	5	6.765	504	4.406	488	12.163	57,8	4,3	37,6	0,3
	» » Cîmpulung . .	1	1	21	5	1	3	10	10	18.988	5.384	5.358	939	33.669	57,1	16,2	25,1	1,6
		1	2	26	5	1	3	15	5	25.753	5.888	12.764	1.427	45.832	57,45	10,25	31,35	0,95
III. Căpitanatul districtului Coțman	Distr. jud. Coțman. .	—	1	23	—	15	—	—	9	50	36.119	3.684	832	40.685	0,1	88,1	9,0	2,2
	» » Zastavna . .	—	1	28	—	17	—	—	12	43	43.519	4.540	1.255	49.357	0,1	88,1	9,2	2,6
		—	2	51	—	32	—	—	21	93	70.783	8.224	2.087	80.042	0,1	88,4	9,1	2,4
IV. Căpitanatul districtului Gura-Humorului	Distr. jud. G.-Humorului	—	1	19	6	—	—	11	1	17.309	78	7.601	1.708	26.696	65,0	0,2	28,7	6,1
	» » Solca. . . .	—	2	10	1	—	2	7	1	16.174	1.089	3.068	1.571	21.911	72,0	5,0	14,0	9,0
		—	3	29	7	—	2	18	2	33.483	1.176	10.669	3.279	48.607	68,5	2,6	21,35	7,53
V. Căpitanatul districtului Rădăuți	Distr. jud. Rădăuți. .	1	—	24	12	—	1	10	1	39.168	2.537	16.243	3.030	60.986	64,6	4,1	26,8	4,5
	» » Selein . . .	—	—	3	—	—	—	1	2	2.788	5.077	1.128	273	9.166	29,0	55,2	14,6	1,2
		1	—	27	12	—	1	11	3	41.856	7.614	17.371	3.311	70.152	46,7	29,65	20,7	2,85
VI. Căpitanatul district. Siret	Distr. jud. Siret. . .	1	1	37	3	—	5	12	18	14.608	22.849	9.101	7.566	54.124	26,9	42,2	16,8	14,1
VII. Căpitanatul districtului Storojineț	Distr. jud. Stanestie .	—	1	11	—	3	1	—	8	1.430	15.717	2.769	296	20.212	7,0	77,7	13,7	1,6
	» » Storojineț. .	—	3	23	1	—	4	17	4	29.240	10.867	8.622	1.800	50.429	57,0	21,5	16,8	3,8
		—	4	34	1	3	5	17	12	30.670	26.584	11.291	2.096	70.641	32,45	49,6	15,25	2,7
VIII. Căpitanatul distric. Suceava	Judecăt. circulă Suceava	1	—	9	—	3	20	20	9	34.078	10.098	10.094	2.323	56.554	62,0	17,7	17,8	2,5
IX. Căpitanatul districtului Vijnîța	Distr. jud. Uscie-Putila	—	—	13	—	11	—	—	—	—	11.125	1.545	79	12.749	—	87,2	12,1	0,7
	» » Văscăuți. . .	—	1	5	—	—	—	—	6	24	15.259	3.520	1.033	19.836	—	76,9	17,7	5,4
	» » Vijnîța. . . .	—	2	14	—	8	—	—	8	144	22.504	4.898	1.009	32.155	0,4	69,9	26,4	3,3
		—	3	30	—	19	—	—	14	168	48.888	13.563	2.121	64.740	0,1	78,0	18,7	3,2
Suma totală din întreaga Bucovină . .		5	17	314	37	64	26	99	105 (2)	208.301	268.361	133.501	36.428	646.591	35,5	40,0	20,2	4,3

(1) Bucovina are felurite împărțiri; a) în privința politică ea e împărțită în 9 căpitanate, b) în privința judecătorească în 17 districte judiciare,

c) în privința financiară în 14. perceptorate, anume: Cernăuți, Suceava, Cîmpulung, Coțman, Gura-Humoară, Putila, Rădăuți, Sadagura, Siret, Solca, Stănești, Storojineți, Vișnița și Zastavna,

Observînd tabela prezentă fie-cărui Român cu durere de inimă pentru neamul său i se umple inima de amărăciune și-l cuprinde desperarea cînd vede că din cele 17 districte judiciare ale Bucovinei 6 sunt aproape cu desăvîrșire înecate de potopul Slavismului, anume: Coțmanul, Zastavna, Stănești, Putila, Vășcăuți și Vișnița, 4 districte judiciare sunt foarte periclitare de a cădea jertfă Slavismului, anume: Sadagura, Seletinul, Siretul și Storojinețul, 3 districte judeciare sunt periclitare, anume: orașul și districtul judeciar Cernăuți, apoi districtele judiciare Cîmpu-lung și Suceava, iar numai 4 districte judiciare nu sunt încă periclitare de Slavism, anume, Vatradornei, Gura-Humorului, Solca și Rădăuți. Asemenea ațintindu-ne privirea la cele 336 comune urbane și rurale ale Bucovinei vedem cu adîncă mihnire și groază, că între ele se găsesc numai 37 comune, în

cari la facerea statisticeii din anul 1890 nu se afla suflet de Rutean, pe cînd în 64 comune nu se află nici un singur Român, în 26 comune Români cu Rutenii își cam țineau cumpăna, în 99 începuse deja a se lăți Rutenismul în număr de 5.669 Ruteni față cu 145.507 Români din o populațiune de 199.558 locuitori, iar în 105 comune cu o populațiune de 187.930 locuitori Români fiind numai în număr de 5.061 față cu 130.828 Ruteni erau deja atunci în pericol de a se stinge cu totul.

Dacă ne mai gîndim noi încă că și de la 1890 încoace potopul slavisării nu s'a stavilit, ci din contră a înaintat și înaintează cu pași repezi, fiind sprijinit cu putere și cu mijloacele cele mai neomenoase și detestabile de actualul Guvernator al Bucovinei, de acest Iulian Apostat modern apoi îngrijirea noastră de a nu fi striviți cu totul se ridică la culmea ei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA GENERALA

CONFERINȚA ROMÂNILOR UNIȚI

Românii uniți, adunați în conferință la Cluj, au hotărît întocmai ca Episcopii lor a nu participa la Congresul catolic și a cere

cari toate depind de Direcțiunea financiară din Cernăuți și prin aceasta de Ministerul de finanțe din Viena, *d*) în privința bisericească în 12 districte protopresbiterale: Protopresbiteratul Cîmpu-lungului, al Ceremușului al Cernăuților al Coțmanului, al Humorului, al Nistrului, al Putilei, al Rădăuților, al Siretului, al Sucevei, al Storojinețului și al Vicovului, avînd toate la un loc un număr de 115.965 familii ortodoxe cu 478.118 suflete cu 365 biserici parohiale, filiale și capele și cu 336 preoți de mir de diferite categorii. Impărțirea aceasta în 12 districte protopresbiterale datează din 11 Septembrie 1884, pe cînd la anul 1784 Bucovina era împărțită numai în 6 Protopresbiterate, al Cernăuților, al Ceremușului, al Nistrului, al Berhometului, al Sucevei

o *autonomie independentă* a bisericii greco-catolice române.

Mai mulți fruntași români din comitatul Sibiiului, neputînd lua parte la conferință, i-au trimis un important *memoriu*, din care reproducem următoarele părți interesante.

și al Vicovului cu 239 parohii, 26.731 familii ortodoxe, 247 biserici și 296 preoți de rînd, iar după regulamentul organic din 29 Aprilie 1786, cunoscut sub numele de «Planul regulativ bisericesc», prin care s'a dat bisericii bucovinene organizațiunea internă care cu foarte puține modificări introduse în decursul timpului o are și astăzi, s'au mai adaos la cele 6 Protopresbiterate încă 2 vicariate, anume: la Protopresbiteratul Vicovului Vicariatul Cîmpu-lungului astăzi în părțile rutene) și la cel al Sucevei Vicariatul Cîmpu-lungului moldovenesc cu 186 parohii, 27.245 familii, 207 biserici parohiale și 38 filiale, 259 preoți activi, 49 supranumerari și 36 deficienți.

Memoriul e iscălit de domnii *Baron Urs de Margine, Dr. Ioan Rațiu, Iosef Sterca Siulușin, Vasile de Hârșianu, Dr. Octavian Russu, Dr. Cornel Diaconovich, Dr. Elie Dăianu și Coriolan Mesesanu.*

Impiedicați de a ne presenta și noi, cum am fi dorit, la această mărită Conferință, trimitem salutul nostru frățesc celor ce n'au pregetat a alerga din depărtări întru apărarea bisericii noastre amenințate.

Intre împrejurările critice de astăzi toți Românii cu interes pentru cauzele de obște și toți fii credincioși ai bisericii noastre privesc cu încredere la conferența de azi și așteaptă cu nerăbdare hotărârile și enunțările ei.

Suntem convinși, că Conferența, simțind însemnătatea momentului și pătrunsă de importanța sa epocală, va fi la înălțimea chemării cum și va lua hotărâri vrednice și bărbătești, după spiritul opiniunii publice le așteaptă.

Biserica noastră unită cu Roma împlinește acum 200 sute de ani de la existența sa ca biserică specifică în sinul neamului românesc. Cu mândrie reprimăm astăzi asupra istoriei biseculare de lupte și opere, ce le-a realizat biserică noastră. Cu pietate ne aducem aminte de străbunii noștri, cari meditănd profund asupra marilor interese, și menirea mai înalte ce le are elementul latin din orientul Europei, într'un moment de grea încercare pentru poporul nostru, s'au hotărât, printr'o inspirație providențială, ca să accepte unirea cu biserică Romei, de care și numele, și singele, și limba, și tradițiunea trecută din neam, ne lega. Ceea ce li se cerea strămoșilor noștri înainte cu 200 de ani, era să facă o alegere între două lucruri. Era să aleagă una dintre cele două căi, ce li s'au deschis, spre a ușura soarta poporului asupra și a-i face posibilă ridicarea la o poziție mai vrednică de un popor dornic de cultură. Și ei au ales calea, care să ne reducă la mediul nostru stăbun, din care prin vitregimile vremurilor am fost ieșit; calea care să ne reîntoarcă la leagănul neamului nostru, la isvorul acelei culturi și civilizațiuni apusene ai cărei fii au fost primii noștri străbuni pe aceste plaiuri ale Daciei.

Astăzi recunoaștem cu satisfacțiune acel pas norocos, prin care dacă s'a și produs o desbinare între frați, totuși am cîștigat favoruri de importanță culturală netăgăduită. Redesteptarea conștiinței de origina noastră, deșteptarea conștiinței de drepturile noastre, cultivarea sentimentului viu național prin bărbați noștri crescuți în aerul liber al Apusului, desgroparea monumentelor noastre istorice și cultura literelor române, iată tot atâtea succese rodite în solul uniei, ce străbunii au făcut cu biserică Romei.

Dar pe cînd cu pietate și satisfacție ne aducem aminte de acestea, nu putem uita mai ales și multele neazuri și suferințe ce a trebuit să sufere biserică noastră și arhierii ei după

unire. Independența ei istorică, decăzută sub domnia calvinilor, s'a pierdut cu totul după unire și a ajuns în raport de supunere față cu biserică de rit latin a Maghiarilor, sub jurisdicțiunea primatului de Strigon. Aceia cari prin unirea noastră cu Roma ș'au recîștigat preponderanța în Ardeal, Maghiarii catolici, au lucrat mai tîrziu cu toate mijloacele, ca să subjuge biserică noastră domniei lor și cu timpul să o contopească de tot în biserică catolică de ritul latin din Ungaria. Suferințele cele multe ale arhierilor noștri, cari au fost puși sub controla unui iesuit, relele numeroase ce au urmat din această nedeamnă poziție, sunt cunoscute tuturor și sunt deplînsă de atîți bărbați ilustri, ce i-a dat biserică noastră. Mult a a trebuit să dureze această nesuferibilă stare, care amenința a frustra toate favorurile unirei cu Roma; mult a trebuit să susteace acest tutorat dejositor din partea bisericii ungurești, care voia să contrabalanseze și să nimicească tot ce spiritul Românismului reînviat prin legăturile cu mama Roma, a creat și produs în sinul poporului nostru. În locul acestui spirit de viață dătător ea căuta să introducă Maghiarismul omoritor de naționalitatea și obiceiurile orientale ale bisericii noastre.

După lungi suferințe și îndelungate lupte, în sfîrșit soarele libertății s'a arătat și independența bisericii noastre a strălucit de nou sub scutul Scaunului Apostolic de Roma.

Papa Piu al IX-lea înțelegînd rostul bisericii noastre și menirea ei, a recunoscut vechile ei drepturi și așezăminte, a admis pretențiunile bisericii noastre de a fi: românească, orientală și independentă și prin bulla *Eclesiam Christi* a scos-o de sub jurisdicțiunea scaunului de Strigon și a constituit-o în provincie biserică independentă, cu limbă românească, constituindu-i scaun arhieriscopesc metropolitan de Alba-Iulia și Făgăraș, «al Românilor catolici uniți de rit grecesc», care să comunice liber și direct cu Scaunul Apostolic al Romei.

Această constituire a vechei independențe, prin ce s'a împlinit dorința străbunilor cari au făcut unirea, este o temelie neatacabilă și intangibilă. Cu toate acestea orbiți de șovinism și conduși de scopuri străine de biserică, concetățenii noștri și confrați de credință, o ignorează și vor să o nimicească. Atunci cînd ei înșiși luptă pentru neatîrnare vor să ne facă pe noi iarăși atîrnători. Atunci, cînd ei luptă pentru autonomie, vor să ne supună pe noi dreptului lor de dispunere, frustrînd vechile noastre drepturi autonome, pe cari cu mari jertfe și cu multe lupte ni le-am apărat pînă azi. Atunci cînd ei vor să se elibereze de sub o tutelă nedreaptă și nedeamnă, — tot ei caută să ne pună pe noi iarăși sub tutela lor, amenințînd ast-fel, prin firea lucrului, nu numai independența recunoscută de supremii factori civili și bisericești ai bisericii noastre, ci chiar și existența ei.

Pentru că biserică noastră numai ca biserică

independentă și românească are rost de a fi și a exista, conform firei și menirii sale, în mijlocul neamului românesc.

Privim cu simpatie luptele pentru neatîrnare ale bisericii romano-catolice din Ungaria și Ardeal. Privim cu simpatie năsuințele ei spre organizare autonomă și din inimă îi dorim izbîndă în această luptă, pe cît de justă, pe atît de legitimă. Dar tot așa de mult ținem noi la independența noastră; tot așa dorim și noi organizarea autonomă a bisericii noastre pe baza firei ei deosebite de cea a bisericii catolice de rit latin.

De aceea trebuie să condamnăm cu toată tăria convingerii noastre toate tendințele ce atentează la aceste comori scumpe ale noastre și să protestăm puternic în contra tuturor actelor, faptelor și dispozițiilor cari ignorează independența canonică, garantată și prin legile Statului (articolul de lege XXXIX din 1868) a bisericii noastre, și tind să ne supună din nou unei puteri străine, sub a cărei domnie nelegală și neîndreptățită destul au suferit străbunii noștri.

Tutelă străină nu ne trebuie. Biserica noastră, conștientă de drepturile sale, conștientă de menirea sa vrea să opereze singură, liberă și independentă de ori-ce tutelă, opera ce i s'a încredințat de Dumnezeu și s. Scaun Apostolic.

Destul a fost arhierieilor noștri să sufere un ieszuit în coaste; nu voim să mai suferim și noi sute de atari controlori neîndreptățiți, străini de noi și biserica noastră.

Suntem convinși că în vederea pericolului ce amenință, — dacă am face și pe acest teren greșala ce s'a făcut pe terenul politic, intrînd în cursa ce ni se pune — ne vom deștepta cu toții și în unire și bună înțelegere cu episcopatul nostru vom cere și pretinde: independența absolută a metropoliei de Alba-Iulia și Făgăraș.

Suntem convinși, că veți protesta cu energie și vom protesta cu toții în contra a ori-ce ingerință străină în biserica noastră națională românească și nu vom recunoaște nici odată alt superior în biserica noastră, afară de metropolitul nostru, decît pe Sfîntul Scaun Apostolic din Roma.

Suntem convinși, că vom lupta pînă la extrem pentru așezămîntele noastre, pentru ritul nostru oriental românesc, pentru disciplina și pentru tradițiunile noastre, căci doar spre întărirea acestora în biserica noastră salarizase metropolitul Șulutiu din fundațiunea sa un profesor:

»Qui in seminario archidiecesano, clero juniori purum ecclesiae orientalis catholicae antephotianae vel quam ecclesia orientalis, ante concilium Florentinum — in quo ritus et disciplina eius e pactis assecurata fuit — tenuit et patres nostri etiam post initam S. Unionem inviolabiter custodierunt jus canonicum et disciplinam ex professo traditurus est.»

De aceea noi credem și așteptăm ca conferința întrunită, cu încredere în dreptatea cauzei ce represintă, să dea puternică expresiune vederilor poporului nostru credincios și să apeleze

la toți factorii competenți ca să susțină și valideze drepturile imprescriptibile ale bisericii noastre.

In special să roage pe toți arhierieii provinciei noastre metropolitane, ca rămînînd departe de toate mișcările bisericii romano-catolice și cu deosebire de congresul așa numit «regnicolar» din Budapesta, să stăruiască pentru a organiza și a pune în lucrare autonomia independentă a bisericii noastre.

Dumnezeul părinților noștri să lumineze sfaturile voastre, să binecuvinte hotărîrile ce veți lua și să scutească biserica sa amenințată.

AIURARI UNGUREȘTI

Nu trece zi fără ca presa maghiară să nu se ocupe de chestia naționalităților și mai ales de Români.

În prim-articole, în corespondențe fictive, în notițe și cronici — mereu ai să găsești cite o lovitură la adresa Românilor, sau cel puțin o denunțare.

Și de oare-ce ziarele ungurești au o droaie de corespondenți cari se amestică în această chestie, firește, că știrile pe cari ele le aduc se bat în capete.

Așa d. p. Budapesti Hirlap publică mai de ună-zi o corespondență de două coloane (de garmond fără linii) în care făcea, dragă Doamne, istoricul mișcării românești în cei din urmă cîți-va ani și încheia spunînd, că la conferința naționalităților, ținută la Budapesta, Români, Sîrbii și Slovacia au hotărît să înceapă o nouă și energică acțiune în contra politicii maghiare.

Așa, în special, ei ar fi hotărît să pună la cale o nouă deputațiune de popor la Impăratul, cu un nou Memorand, etc.

Trei zile de la publicarea acestei corespondențe, același ziar le spune cetitorilor săi, în o altă corespondență, scrisă de sigur de un alt ziarist, că *nimic nu ar fi ade-vărat* din tot ce se spusese în corespondența precedentă, pentru că d. *Mihail Polit*, șeful Sîrbilor liberali din Ungaria, ar fi cerut d-lui *Dr. Ioan Rațiu*, ca și d. *Dr. Alexandru Mocsony* să ia parte la conferința din Pesta. Însă, de oare-ce d. Mocsony ar fi refuzat, d. Polit și Sîrbii n'au mers la Pesta, iar dintre Slovaci n'ar fi fost de cît bătrînul d. *Mudron*.

Și după ce își ticluiește ast-fel minciunile,

organul unguresc le dă un tilu senzațional :
«*Fiăscul politicii de naționalități*»

Firește, că toate aserțiunile sale sunt fleacuri fără temei da adevăr.

E natural însă, că el își publică *dorințele* drept *fapte*.

Să mai aștepte țanțoșul organ șovinist și se va convinge și el despre morbida fantasmă a scribenților săi, cari în lipsă de ori-ce informație pozitivă, lansează știri unele mai stupide, decît altele.

MINISTERUL BANFFY ȘI NAȚIONALITĂȚILE

«*Deutsches Volksblatt*» din Viena publică un interesant articol sub titlul de sus.

Dăm un resumat din acest articol :

Situația ministerului unguresc, cu toate rododontadele ziarelor ce-l apără, pare a fi foarte precară. E o veche experiență, că guvernele ungurești devin mai ales atunci strașnice față de naționalități, cînd pozițiunea lor e sdruncinată. Cînd guvernul maghiar se simțea slăbit de agitațiunile pornite în potruva legilor bisericesti, el se apucă să deschiză o campanie de prigoniri în contra naționalităților și în deosebi a Românilor.

Guvernul înfățișa opoziției «agitațiunile» naționalităților ca fiind un imens pericol pentru siguranța Statului și existența Maghiarismului, și sperietoarea asta îi slujea de motiv a apela la «patriotismul» tuturor Maghiarilor în lupta contra resvrăitorilor trădători de patrie.

Și dacă legile bisericesti au fost votate, aceasta se datorește în mare parte și a celor nenumărate sfidări a justiției cu al căror ajutor mai ales Românii au fost condamnați și aruncați în pușcării. În curînd se făcu liniște, dar firește numai o liniște ce seamănă cu aceea care precedează izbucnirea furtunelor.

Pe de o parte numeroasele prigoniri, pe de alta disensiunile și desbinările în propria

lor tabără slăbiseră puterea de rezistență a Românilor în contra sistemului domnitor, și ast-fel și această împrejurare contribuie ca presa numai rare ori să mai pomenească de mișcarea naționalităților din Ungaria.

Numai pe timpul Mileniului s'a remarcat un comun protest al Nemaghiarilor în contra serbării invasiunei Maghiarilor și acesta a mai servit să lumineze opinia publică asupra «entusiasmului» de care, se pretindea, că era plină Ungaria.

De odată auzim, că presa evreo-maghiară începe din nou să dea alarma, ceea ce dovedește că în curînd vom avea să asistăm la noi dovezi de libertate și dreptate maghiară.

«*Budapester Corespondenz*» și «*Politische Corespondenz*» — (se știe că deși acesta din urmă apare în Viena, e un instrument al guvernului maghiar) — se ocupă de un cîrd de vreme în mod foarte bătător la ochi de chestia naționalităților, firește într'un spirit cu desăvîrșire dușmănos naționalităților nemaghiare.

Constatînd pregătirile de mișcare națională ce se observă în sînul naționalităților, cele două reptile caută să dovedească, că această mișcare tinde să răstoarne regimul liberal din Ungaria și caută să dea sprijin «partidului poporal unguresc celui aliat cu partidele federaliste din Austria.»

Ziarul vienez pune apoi în evidență tendința guvernului maghiar de a speria din nou opoziția maghiară cu aceste mișcări și crede, că se prepară o nouă eră de prigoniri a naționalităților în Ungaria.

Deutsches Volksblatt discută apoi ideea că naționalitățile ar avea de gînd să delege o deputațiune la Impăratul, și incheie ast-fel :

Deja deputațiunea Românilor a contribuit foarte mult a discredita legenda despre pretinsa «libertate în Ungaria». Mai radical însă are să fie distrusă această minciună prin o deputațiune a tuturor naționalităților, între cari, precum sperăm, n'au să lipsească nici Sașii din Transilvania.